

**PRIM'AWLA QORTI CIVILI
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE**

Illum 07 ta' Mejju, 2018

Rikors Guramentat Nru: 338/2016 AF

Michael Attard Limited (C-32362)

vs

Raymond Bezzina u Maria Dolores Bezzina

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ġuramentat tas-socjetà attrici Michael Attard Limited li permezz tiegħu wara li ġie premiss illi:

Il-konvenuti kienu accettaw u ffirmaw a favur tas-socjetà attrici diversi kambjali.

Il-konvenuti jinsabu debituri lejn is-socjetà attrici fis-somma ta' mija u tnax-il elf erba' mija u ghaxar Ewro u sittax-il centezmu (€112,410.16) rapprezentanti bilanc ta' import ta' sitt mija u tlieta u erbghin (643) kambjala skaduti, accettati u ffirmati mill-konvenuti.

Il-konvenuti gew interpellati sabiex ihallsu dan id-debitu però dawn baqghu inadempjenti.

Dana d-debitu huwa cert, likwidu u dovut u fil-fehma tas-socjetà attrici il-konvenuti ma ghandhom ebda eccezzjoni xi jressqu għall-hlas ta' dan id-debitu.

Intalbet din il-Qorti sabiex:

1. Tipprocedi għas-sentenza skond it-talba tal-istanti bid-dispensa tas-smiegh tal-kawza ai termini tal-artikol 167 sa 170 tal-Kapitolu 12 tal-Ligijiet ta' Malta.
2. Tikkundanna lill-konvenuti jhallsu lis-socjetà attrici s-somma ta' mija u tnax-il elf erba' mija u ghaxar Ewro u sittax-il centezmu (€112,410.16) rapprezentanti bilanc ta' import ta' sitt mija u tlieta u erbghin (643) kambjala skaduti, accettati u ffirmati mill-konvenuti, bl-imghaxijiet ulterjuri mid-data tal-iskadenza sad-data tal-pagament effettiv.

Bl-ispejjez, inkluzi dawk tal-Mandat ta' Qbid kawtelatorju u tal-Mandat ta' Sekwestru Kawtelatorju prezentati kontestwalment, kontra l-konvenuti li huma minn issa ingunti in subizzjoni.

Rat id-dokument anness.

Rat illi l-kawza giet appuntata għall-udjenza tal-10 ta' Ottubru 2016 u peress illi l-Qorti qieset illi l-konvenut Raymond Bezzina waħdu seta' kellu eċċezzjonijiet xi jressaq, ingħata għoxrin jum żmien sabiex jippreżenta r-risposta tiegħu għar-rikors gūramentat tas-socjetà attrici. Dakinhar stess ingħatat sentenza fil-konfront tal-konvenuta Maria Dolores Bezzina.

Rat ir-risposta gūramentata tal-konvenut Raymond Bezzina li permezz tagħha eċċepixxa illi:

Preliminarjament, in-nullità tal-azzjoni attrici stante li giet ikkonfermata bil-gurament minn persuna li m'għandux ir-rappreżentanza guridika tas-socjetà attrici.

Preliminarjament ukoll, in-nullità tal-azzjoni attrici ghaliex is-socjetà attrici, f'kawza ta' *actio cambiaria*, kellha tesebixxi l-kambjali originali.

Minghajr pregudizzju u fil-mertu, l-ammont mhux dovut kollu ghaliex parti mill-vetturi mertu ta' dawn il-kambjali gew ritornati.

Stante li fit-tieni talba qed jintalab imghax ulterjuri, ossia imghax fuq imghax u ghaldaqstant din il-parti tat-tieni talba ghandha tigi michuda.

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Semgħet ix-xhieda prodotti.

Semgħet it-trattazzjoni finali tal-partijiet.

Rat li l-kawża tħalliet għas-sentenza.

Rat l-atti kollha tal-kawża.

Ikkunsidrat li din hija *actio cambiaria* fejn is-socjetà attrici qeghda titlob il-ħlas ta' €112,410.16 rappreżentanti bilanċ ta' import ta' 643 kambjala skaduta, aċċettati u ffirmati mill-konvenuti. Da parti tiegħu, il-konvenut ressaq numru ta' eċċezzjonijiet filwaqt illi l-konvenuta ma dehritx fil-jum appuntant għas-smiġħ u peress illi l-Qorti qieset illi ma kellha l-ebda eċċezzjoni xi tressaq, ingħatat sentenza fil-konfront tagħha fl-10 ta' Ottubru 2016.

Dwar l-eċċezzjonijiet li jistgħu jingħataw f'kawża ta' din ix-xorta, l-artikolu 198 tal-Kodiċi tal-Kummerċ jaqra hekk:

"(1) L-eċċezzjonijiet li huma personali għall-pussessur tal-kambjala ma jistgħux idewmu l-ħlas tagħha, jekk ma jkunux likwidi u li jistgħu jinqatgħu malajr fil-kawża li tkun miexja.

(2) Jekk dawn l-eċċezzjonijiet ikunu jinħtieġu eżami fit-tul, is-smiġħ tagħhom isir f'kawża għaliha, u, sadanittant, il-

kundanna għall-ħlas tal-kambjala, bil-garanzija jew mingħajrha, skont ma jidhrilha l-qorti, m'għandhiex tkun imdewma."

L-artikolu sussegwenti jiddisponi hekk:

"Ma tistax issir oppożizzjoni għall-ħlas ta' kambjala ħlief fil-każ ta' telf tal-kambjala jew ta' falliment tal-pussessur."

Fil-ġurisprudenza tal-Qrati tagħna nsibu żewġ linji ta' ħsieb dwar dawn l-artikoli tal-ligi.

Fil-każ ta' *Guillaumier Industries Ltd vs Victor Vella et* deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-4 ta' Diċembru 1998, intqal hekk dwar l-*actio cambiaria*:

"Illi a bazi ta' dan l-Artikolu gie deciz li l-iskop tal-ligi huwa carissimu. Il-kawza proposta a bazi ta' kambjala għandha tigi mill-Qorti trattata bl-akbar celerita possibli...." Il-Kambjala hija proprju l-istrument kummerċjali nventat biex appuntu jassigura din il-heffa u l-ghagla fic-cirkontrazzjoni tal-krediti u d-dejn u sabiex tirrispetta u kemm jista jkun tiggarrantixxi li l-processi kummerċjali jkunu animati mill-istess esigenzi.

Biex tassigura din ic-celerita, l-ligi tiffrena l-eccezzjonijiet li jistghu jinghataw kontra l-posessur tal-kambjala biex dawn ma jittardjawx il-kanonizzazzjoni ta' import ta' kambjala. Tammetti eccezzjonijiet biex meta dawn ikun ta' facli soluzzjoni " (Qorti tal-Kummerċ per Imh. G. Mifsud Bonnici fl-ismijiet: **"John Portelli noe vs Joseph Sullivan"**)

*Dan isir peress li skond kif gie affermat fis-sentenza **"Charles Gatt noe vs Joseph Vassallo Gatt noe"** (Qorti tal-Kummerċ deciza nhar il-15 ta' Novembru 1993 per Imh J.D. Camilleri):-*

"Appena kambjala tigi ammessa, tigi krejata obligazzjoni ad hoc, għal kollox indipendenti u separata minn kwalunkwe obbligazzjoni li setghet ipprecedietha. Għalhekk f'kawza bħal din, l-eccezzjonijiet ammissibli huma

generalment limitati għall-kambjala nnifisha u bhala regola m'għandhomx jigu permessi eccezzjonijiet li jikkoncernaw obligazzjonijiet precedenti."

Fin-noti tiegħu, il-Professor Cremona jispjega li:

"The moment a person signs the bill of exchange ... the obligation arising from that signature is considered to be complete in itself, it acquires a judicial existence which is considered separate, distinct and independent from the original and fundamental contract entered into between the parties concerned. The law identifies the obligation created or evidenced by its bill with the signatures placed hereon. Accordingly, a party to a bill would be liable thereon, not because of any pre existing obligations, but merely because he did actually sign the bill."

Fid-deċiżjoni tagħha fl-ismijiet Adrian Busietta noe vs Marco Attard tad-9 ta' Frar 2001, il-Qorti tal-Appell qalet hekk:

"Issa filwaqt li hu minnu illi "l-eccezzjonijiet personali huma opponibbli għall-possessur tal-kambjali li qed jitlob il-hlas tagħha u jistghu jirrigwardaw tant l-origini tal-obbligazzjoni kemm l-ezercizzju tagħha" (Vol XXX pIII p499), u dan a vantagg tal-konvenut kjamat biex jonora l-kambjala, kellu jkun ovvju li l-oggett tal-azzjoni kambjarja ma setax u ma għandux ikun konfuz mal-oggett li kien jiforma l-obbligazzjoni naxxenti minn negozju u li ta lok għal hrug tagħha. Il-ligi stess proprju bl-insistenza fuq l-awtonomija ta' l-azzjoni kambjarja u bil-limitazzjoni tal-eccezzjonijiet li setghu jingħataw għaliha, kif ukoll bl-insistenza fuq l-ispeditezza fid-determinazzjoni tal-azzjoni, kienet tidistingwi u ssalva n-negozju originali li jibqa' soggett għal verifika u kontestazzjoni, anke wara li tkun giet onorata l-kambjala b'konsegwenza tal-ezekuzzjoni tas-sentenza fuqha mogħtija."

Fil-każ fl-ismijiet Integrated Electronics Limited vs Goldkraft Limited deċiża mill-Qorti tal-Appell Inferjuri fil-25 ta' Frar 2004 intqal hekk:

"Issa skond il-prattika kostanti ta' dawn il-Qrati l-hlas tal-kambjali li tkun accettata u skaduta tigi dejjem ordnata meta l-eccezzjonijiet ikunu tali li jehtiegu indagini twila, salvi l-kawteli li l-Qorti jidrilha opportuni, kompriz li tirrizerva l-eccezzjonijiet ghal kawza separata. Jibqa' pero` vitali l-Art 198 (2) tal-Kodici tal-Kummerc illi l-kundanna ghall-hlas tal-kambjala, bil-garanzija jew minghajrha, m'ghandhiex tkun imdewma.

...

*Jirrizulta mill-Artikolu 199 tal-Kodici tal-Kummerc illi l-ligi tikkonsenti in via eccezzjonali l-opposizzjoni ghall-hlas tal-kambjala fil-kaz ta' telf tal-kambjala jew ta' falliment tal-possessur. Il-gurisprudenza mbaghad weriet ukoll illi l-Qorti ghandha d-dover tinvesti eccezzjonijiet li jolqtu l-ezistenza tal-kambjali stess. In partikolari dawk rigwardanti l-kunsens ta' l-accettant, ad exemplum, id-dolo (**Vol XXXIV pIII p845**; "**Lorenzo Ceci -vs- Alfred J. Baldacchino noe**, Qorti Kummerc, 8 ta' Ottubru 1974). Eccezzjonijiet ohra ammessi li jinstemghu u jigu trattati fl-istess gudizzju tal-azzjoni kambjarja huma l-uzura (**Vol XXIX pIII p319**) u anke l-kompensazzjoni (**Vol XXX pII p499**), basta li din tkun tista' tigi definita malajr."*

L-istess Qorti qalet hekk fil-kaz ta' Carmelo Sammut et pro et noe vs Armando Bugeja et, deciza fit-28 ta' Marzu 2008:

"Indiskutibilment, l-azzjoni kambjarja tiddependi esklissivament mill-pussess tal-kambjali jew kambjalijiet u hi ghalhekk diretta biex iggib in gudizzju d-dritt inkorporat fil-kambjali nnifisha in forza ta' l-awtonomija taghha. Isegwi li r-raguni tat-talba b' din l-azzjoni tirrigwarda pretiza bazata fuq il-vinkolu emergenti mill-kuntest, letterali u astratt, tal-kambjali fejn l-oggett immedjat taghha hu dak tal-hlas ta' l-import tal-kambjali. Hu dan li jiddistingwiha mill-azzjoni ordinarja in kwantu f' din ta' l-ahhar l-oggett ta' l-azzjoni hu identifikat b' riferiment ghar-rapport negozjali interkorrenti bejn il-partijiet. Veru li dan l-istess negozju sottostanti hu kollegat mal-kambjali

emessa imma dan, se mai, jaghti lok ghall-gudizzju in via ordinarja bid-dixxiplina tipika ta' din l-azzjoni."

Minn naħa l-oħra, insibu deċiżjonijiet bħal ma hija dik fl-ismijiet Bank of Valletta p.l.c. vs Carmel Ray Micallef deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fit-18 ta' Frar 2004 fejn ingħad hekk:

"Meta tigi girata, it-terz possessor ghandu dritt jagixxi fuq dak li jidher "on the face" tal-kambjala; kambjala girata takkwista ezistenza awtonoma u titqies bhala obligazzjoni fiha nfisha indipendenti mill-obbligazzjoni li wasslet għal-hrug tagħha. Is-sitwazzjoni kienet tkun differenti kieku l-kambjala ma kienetx giet girata, izda baqghet fil-patroncinju tal-kreditur tal-obbligazzjoni, ghax f'dik is-sitwazzjoni l-kambjala ma jkollhiex ezistenza awtonoma, imma titqies biss bhala prova tal-"underlying obligation" li tista' tkun mistharga mill-Qorti f'azzjoni tal-kontraent / kreditur li jagixxi a bazi tal-kambjali.

Dan il-punt gie diskuss minn din il-Qorti fil-kawza "Giordmaina vs Pace", decisa fis-16 ta' Jannar, 2003. F'dik il-kawza, din il-Qorti kienet għamlet is-segweni osservazzjoni:

"Din il-Qorti tried tirmarkha ukoll li meta kambjala tibqa fil-patrimonju tal-kredituri tal-obbligazzjoni (cioe` ma tigix girata), ma takkwistax natura awtonoma indipendenti mill-obbligazzjoni li tat lok għall-istess kambjala. Fil-fehma ta' din il-Qorti, hu biss meta l-kambjala tkun girata li din takkwista valer "on the face of it", u allura ikun dipendenti fuq dak li johrog u jidher mill-kambjala stess. Kambjala, kif inhu magħruf, ma tohloqx novazzjoni, u meta tibqa f'idejn il-parti kontraenti ma tistax tigi distakkata mill-obbligazzjoni originali.

L-iskop ta' kambjala hija li tista tigi girata malajr u meta tigi girata takkwista karattru awtonomu. Mingħajr kambjala, kreditur jista jagħmel kuntratt ta' cessjoni ta' dritt taht il-ligi civili, pero`, fil-konfront tat-terz akkwirent, id-debitur xorta jkun jista jissolvela eccezzjonijiet li jolqtu

n-negozju. Ghalhekk, ghall-kreditur, dan id-dritt ta' cessjoni ma tantx hu effettiv ghax ma tantx issib nies lesti jiehdu kreditu ta' haddiehor, u fl-istess hin jibqghu esposti ghall-kwistjonijiet inerenti ghal-obbligazzjoni li ghalih ma kienux parti. Ghalhekk inholqot il-kambjala. Peress li minn jixtri kambjala, qed jixtri titolu ta' kreditu awtonomu, jaf li kwistjonijiet naxxenti mill-obbligazzjoni li waslet ghall-dak il-kreditu, jibqghu estranei ghalih, ghax hu, bhala terz akkwirent, jista jfittex biss fuq il-kambjala. Bejn il-partijiet, pero`, il-kambjala m'ghandiex ikollha din in-natura ghax il-kambjala tkun biss prova tad-dejn li inholq bejn l-istess partijiet, u allura l-obbligazzjonijiet reciproci tal-istess partijiet huma rilevanti ghall-kull kawza li ssir ghall-hlas. Fi kliem iehor, azzjoni fuq kambjala bejn il-partijiet li hargu l-istess, ma tistax timxi wahedha minghajr riferenza ghall-ftehim li wassal ghall-hrug taghha (ara "Scicluna vs Vella", Qorti tal-Kummerc, 18 ta' Marzu, 1965). Kif inghad, il-Qorti ma tistax tordna lill-B ihallas lill-A fuq kambjala, meta A ma jkunx wettaq l-obbligi tieghu li waslu ghall-hrug ta' dik il-kambjala ! (ara ukoll l-artikolu 152 (2) tal-Kodici tal-Kummerc). Il-legislatur Malti ma ghamilx il-kambjala titolu esekuttiv, specifikament biex il-kambjala, diment li tkun ghada fil-pussess tal-persuna favur min inharget, ma tigix uzata bhala magna ta' estorzzjoni, izda minn jitlob hlas fuqha ikun irid jiggustifika t-talba tieghu, ghax altrimenti tista tkun obbligazzjoni bla kawza (jekk ma jkunx wettaq id-doveri tieghu) li ma tistax tigi enforzata. Kambjala ma tohloq qatt novazzjoni tal-obbligazzjoni precedenti (ara "Portelli vs Schembri", Qorti tal-Kummerc, 1935, Vol. XXIX. III .80), u f'kazi simili l-kambjala hija intiza biss biex tiffacilita l-pagament, u mhux ghall-skop iehor - pro solvendo u mhux pro soluto. ""

Fil-kawza tal-lum, il-Qorti tqis illi fi kwalunkwe kaz, l-eccezzjonijiet sollevati mill-konvenut mhumiex tali li jehtiegu xi ezami fit-tul.

Permezz tal-ewwel zewg eccezzjonijiet tieghu, il-konvenut jeccepixxi n-nullita tal-proceduri. Il-konvenut ma jispecifikax taht liema waħda miċ-ċirkostanzi maħsuba fl-artikolu 789(1)

tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta huwa qiegħed jibbaża l-pretensjonijiet tiegħu li r-rikors promotur ma jiswiex.

Fir-rigward tal-ewwel eċċezzjoni, din giet sorvolata in kwantu li fil-mori tal-kawża l-attriċi pprezentat resoluzzjoni tal-bord tad-diretturi minn fejn jirriżulta li Stefan Sacco huwa awtorizzat jirrappreżenta lill-attriċi fi kwalunkwe proċeduri ġudizzjarji, inkluż allura, din tal-lum.

Referibbilment għat-tieni eċċezzjoni, il-Qorti ma tqisx illi n-nuqqas tal-attriċi milli teżebixxi l-kambjali originali jwassal għan-nullità tal-azzjoni. Fil-kawża tal-lum, il-konvenut mhuwiex jikkontesta l-awtentiċità tal-kambjali. Madanakollu, il-Qorti ser tordna li l-kambjali *de quo* jiġu mal-ħlas riċevut mgħoddija lill-konvenut.

L-ewwel u tieni eċċezzjonijiet tal-konvenut qegħdin għalhekk jiġu miċħuda.

Fil-mertu, il-konvenut jeċċepixxi li l-ammont mitlub mhuwiex dovut kollu għaliex numru ta' vetturi li dwarhom jirreferu dawn il-kambjali ġew ritornati lill-attriċi. Mill-provi prodotti jirriżulta li l-konvenut jiġġestixxi negozju tal-kiri ta' vetturi. Għal dan il-għan, huwa kien jixtri numru sostanzjali ta' vetturi mingħand l-attriċi. Dan kien isir fuq bażi ta' *hire purchase* b'dan illi għal kull vettura l-konvenut kien jagħmel *down payment* u l-ammont li kien ikun għad-fadal mill-prezz miftiehem kien iħallashom permezz ta' pagamenti mensili li kienu koperti b'sensiela ta' kambjali ffirmati minnu u minn martu l-konvenuta.

Fl-affidavit tagħhom, il-konvenut u bintu Graziella Bezzina jgħidu li l-konvenut waqaf jagħmel pagamenti fuq il-vetturi li xtara mingħand l-attriċi minħabba li n-negozju beda sejjer ħażin. Jgħidu li għad-diffikultajiet finanzjari tal-konvenut jahti ċertu Christian Borg li kien daħal fi sħab mal-istess konvenut u li allegatament kien iżomm għalih il-flus kollha li kienu jdaħħlu huma t-tnejn mill-kiri tal-vetturi.

Il-konvenut jgħid illi kien wasal fi ftehim ma Michael Attard innifsu sabiex huwa jbiegħ il-vetturi li fuqhom kien hemm dejn

u mill-flus li jdaħħal iħallas lill-attriċi l-bilanċ rimanenti dovut fuq kull vettura. Jgħid ukoll illi kien irritorna numru ta' vetturi lill-attriċi. Minkejja li esebixxa elenku tal-pjanċi ta' registrazzjoni ta' dawn il-vetturi, jgħid illi m'għandu l-ebda riċevuta la ta' ħlas u lanqas għal dawk il-vetturi li allegatament irritorna, għaliex Michael Attard ma kien jagħtih xejn. Graziella Bezzina tikkonferma dan kollu fl-affidavit tagħha.

Da parti tiegħu, Stefan Sacco għall-attriċi, jikkonferma li l-konvenut kien qiegħed jagħmel xi pagamenti fuq kambjali skaduti kif ukoll illi kien irritorna xi vetturi. Madanakollu, huwa jkompli billi jgħid illi dawn kienu kambjali u vetturi oħra li mhumiex il-mertu ta' dawn il-proċeduri. L-istess rappreżentant jispjega li numru żgħir ta' kambjali għaddew fuq Graziella Bezzina, bint il-konvenut, u allura l-ammont dovut mingħand il-konvenut illum huwa ta' €110,040.10.

Din il-Qorti ma ssib l-ebda raġuni għalfejn għandha tiddubita l-verżjoni tal-attriċi fid-dawl tan-nuqqas ta' prova miġjuba mill-konvenut. Kien jispetta lill-konvenut li jgħib prova ta' dak li allegatament ħallas u liema kienu l-vetturi li jgħid li rritorna lill-attriċi. Għal din il-Qorti, elenku ta' vetturi magħmula mill-konvenut stess, mhux verifikat mill-attriċi jew minn dokumentazzjoni oħra, mhuwiex biżżejjed. Dan speċjalment in vista tal-fatt illi fl-udjenza tal-23 ta' Mejju 2017 il-konvenut iddikjara li huwa ma jafx kemm għandu jagħtih lil Michael Attard.

B'żieda m'hekk, dak li wassal sabiex il-konvenut ma baqax aktar f'posizzjoni sabiex jonora l-pagamenti lill-attriċi ma jikkonċernax lill-Qorti imma jekk huma dovuti lilu xi flus minn terz, il-konvenut huwa liberu li jressaq il-pretensjonijiet tiegħu permezz ta' ġudizzju separat kontra l-istess terz.

It-tielet eċċezzjoni tal-konvenut qiegħda għalhekk ukoll tiġi miċħuda.

Permezz tar-raba' u l-aħħar eċċezzjoni tiegħu, il-konvenut jeċċepixxi li parti mit-tieni talba attriċi hija insostenibbli għaliex tinkludi talba għal imgħax fuq imgħax. Il-Qorti tqis illi l-konvenut lanqas m'għandu raġun f'din l-eċċezzjoni tiegħu. L-

ammont mitlub huwa l-bilanċ dovut fuq il-kambjali skaduti li ma tħallsux. L-attriċi qiegħda titlob li l-imgħax fuq il-bilanċ jibda jiddekorri mid-data ta' skadenza ta' kull kambjala. Dan l-imgħax għandha dritt għalih a tenur ta' dak li jiddisponi l-artikolu 1141(1) tal-Kodiċi Ċivili:

"Jekk l-obbligazzjoni tkun ta' xorta kummerċjali jew jekk il-liġi tkun tiddisponi li l-imgħaxijiet għandhom jibdeu iġġaddu ipso jure, l-imgħaxijiet għandhom iġġaddu minn dak in-nhar li l-obbligazzjoni kellha tiġi esegwita."

Għaldaqstant, l-aħħar eċċezzjoni tal-konvenut ukoll qiegħda tiġi respinta.

Għar-raġunijiet premeffi, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi billi filwaqt illi tastjeni milli tipprovdi ulterjorment dwar l-ewwel talba, tilqa' t-tieni talba billi tikkundanna lill-konvenut iħallas lis-soċjetà attriċi s-somma ta' mija u għaxart elef u erbgħin Ewro u għaxar centeżmi (€110,040.10) rappreżentanti l-import ta' sitt mija u disgħa u għoxrin (629) kambjala skaduta, aċċettati u ffirmati minnu, bl-imgħax kif mitlub, b'dan illi kontestwalment mal-ħlas, is-soċjetà attriċi għandha tikkonsenja l-original tal-kambjali lill-konvenut.

L-ispejjeż tal-kawza jiħallsu mill-konvenut.

IMHALLEF

DEP/REG